

Chen Varshaviak, adv.

Inbal Zehavi, adv. L.LM

Nimrod Greenberg, adv.

Efrat Dayan, adv.

Yaniv Levy, adv.

Tseela Nachshon, adv.

Eliahu Mikelson, adv.

חן ורשביאק, עו"ד ונוטריון

ענבל זהבי, עו"ד

נמרוד גרינברג, עו"ד

אפרת דדין, עו"ד

יניב לוי, עו"ד

צאלה נחשון, עו"ד

אליהו מיקלסון, עו"ד

תאריך: 5.4.16
צוות תאגידים (מלכ"רים)

לכבוד

מר עמיחי גרין – מנכ"ל

התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל, ע"ר

באמצעות דוא"ל: amichai@nuis.co.il

שלום רב,

הנדון: מיפוי מצב משפטי בעניין מיהו סטודנט

בהמשך לבקשתכם למיפוי המצב המשפטי כבנדון, נשיבכם כדלקמן:

1. חוק זכויות הסטודנט, התשס"ז - 2007

1.1. סעיף 1 לחוק זכויות הסטודנט, התשס"ז - 2007 (להלן: "חוק זכויות הסטודנט") קובע, כי "סטודנט" הינו תלמיד הלומד במוסד, כהגדרתו בחוק זכויות הסטודנט. הגדרת המונח "מוסד" על פי חוק זכויות הסטודנט הינה, כדלקמן:

"מוסד" הוא אחד מאלה:

- (1) מוסד שהוכר לפי סעיף 9 לחוק המועצה להשכלה גבוהה.
- (2) מוסד שקיבל תעודת היתר או אישור לפי סעיף 21א לחוק המועצה להשכלה גבוהה.
- (3) מוסד שהתואר שהוא מעניק הוכר לפי סעיף 28א לחוק המועצה להשכלה גבוהה.
- (4) מוסד שקיבל רישיון לפי סעיפים 25ג ו-25ד לחוק המועצה להשכלה גבוהה או רישיון זמני לפי סעיף 25ט לחוק המועצה להשכלה גבוהה.
- (5) מוסד להכשרת הנדסאים וטכנאים שבפיקוח משרד התעשייה המסחר והתעסוקה.
- (6) מוסד להכשרת עובדי הוראה בישראל.
- (7) מינה קדם אקדמאית במסגרת המוסדות המנויים בפסקאות (1) עד (6)

1.2. האמור מלמד, כי כל תלמיד הלומד במוסד לימודים העונה על הגדרת המונח "מוסד" בחוק זכויות הסטודנט (להלן: "המוסד"), עונה על הגדרת המונח "סטודנט", **זאת ללא תלות בסוג או היקף הלימודים.**

1.3. לפיכך, כל תלמיד הלומד במוסד, זכאי להנות מהזכויות המוקנות לסטודנטים על פי חוק זכויות הסטודנט ועל פי התקנות אשר תוקנו מכוחו.

2.1 סעיף 371 (א) לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] תשנ"ה-1995 (להלן: "חוק הביטוח הלאומי") מסמיך את שר העבודה והרווחה לקבוע הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח לאומי של המבוטחים המנויים באותו סעיף, ובין היתר, "מבוטח שהוא תלמיד במוסד להשכלה".

2.2 מכוח סעיף 371 לחוק הביטוח הלאומי הותקנו תקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח), תשל"א-1971 (להלן: "תקנות הביטוח הלאומי"), במסגרתן נקבע, בין היתר, כי "תלמיד" ישלם דמי ביטוח לאומי מופחתים.

2.3 תקנה 19 לתקנות הביטוח הלאומי מגדירה "תלמיד" כ:

"מבוטח לפי פרק י"א לחוק שרשום כתלמיד במוסד להשכלה שהוכר, ולומד באותו מוסד, במהלך כל שנת הלימודים, למעט אלה:

(1) אשה נשואה;

(2) מי שפטור מתשלום דמי ביטוח לפי סעיף 351 לחוק."

הגדרות המונחים "מוסד להשכלה" ו- "מוסד להשכלה שהוכר", על פי תקנות הביטוח הלאומי הינן, כדלקמן:

"מוסד להשכלה" - אחד מאלה:

(1) מוסד המקיים בשנת לימודים מסלולי לימוד אשר ביותר ממחצית מהם מתקיימות 20 שעות לימוד פרונטאליות לפחות בשבוע, בשעות שבין 06.00 ל- 17.00, למעט הכשרה מקצועית או שיקום מקצועי כמשמעותם בתקנה 26 לתקנות הביטוח הלאומי (ביטוח מפני פגיעה בעבודה), תשי"ד-1954;

(2) רשת של מוסדות שביותר ממחצית מהם מתקיים האמור בפסקה (1);

(3) האוניברסיטה הפתוחה, ובלבד שהלומד בה נרשם לתכנית לימודים הכוללת 5 קורסים לפחות בשנת לימודים לשם צבירת נקודות לתואר מוכר כמשמעו בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958.

"מוסד להשכלה שהוכר" - מוסד להשכלה שהמוסד הכיר בו, כאמור בתקנת משנה (ז), לשנת לימודים

2.4 האמור מלמד כי, בניגוד לחוק זכויות הסטודנט, על פי המוסד לביטוח לאומי על מנת שאדם ייחשב כתלמיד או סטודנט עליו להיות גם תושב ישראל, נוסף להיותו תלמיד באחד ממוסדות ההשכלה המוכרים, כהגדרתם בתקנות הביטוח הלאומי. יתרה מכך, אישה שנשואה למבוטח תושב ישראל ואינה עובדת כשכירה או כעצמאית בכל מקרה לא תיחשב כתלמידה או סטודנטית לפי המוסד לביטוח לאומי.

2.5 יצוין, כי על אף הפערים בהגדרות המונח "תלמיד" או "סטודנט" על פי חוק זכויות הסטודנט אל מול חוק הביטוח הלאומי, כאמור לעיל, לא קיימת סתירה בין שני החוקים הנ"ל, שכן הגדרת המונח "תלמיד" או "סטודנט" בכל אחד מהחוקים הנ"ל מתייחסת לזכויות שונות המוקנות לסטודנטים מכוח חוקים נפרדים ואשר אינן תלויות אחת בשנייה. ניתן ללמוד זאת, בין היתר, מעבר לתכנים, מסעיף 1 לחוק, הקובע כי ההגדרות הקבועות במסגרת חוק רלוונטיות לחוק הביטוח הלאומי עצמו ("בחוק זה - ...").

3. רשות המיסים

3.1 סעיף 9 (29) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] (להלן: "פקודת מס הכנסה") מעניק פטור מתשלום מס הכנסה בקבלת מלגה, וקובע, לעניין סעיף זה לפקודת מס הכנסה, כי "סטודנט" הינו: "מי שלומד במוסד להשכלה גבוהה בתחומי הלימודים המתקיימים בו".

3.2 כאמור לעיל, גם במקרה דנן הגדרת המונח "סטודנט" בפקודת מס הכנסה הינה ספציפית לסעיף 9 (29) (כך עולה מן השימוש בלשון: "בפסקה זו -") לפקודת מס הכנסה, והזכות המוקנית מכוחה לסטודנטים אינה תלויה או קשורה בזכויות אחרות המוקנות לסטודנטים מכוח חוקים אחרים, ועל כן ההגדרות השונות יכולות "לחיות בשלום" זו לצד זו.

4. משרד התחבורה והבטיחות בדרכים

תכנית יישום הנחות לסטודנטים של אגף תחבורה ציבורית פיקוח פיננסי במשרד התחבורה והבטיחות בדרכים, מיום 9.10.2011 (להלן: "התכנית"), מעניקה לסטודנטים הנחות בנסיעות בתחבורה הציבורית בישראל. על פי התכנית, "סטודנטים" מוגדרים בהתאם למפורט בחוק זכויות הסטודנט.

5. מוסדות להשכלה גבוהה

5.1. ניתן למצוא את הגדרת המונח "סטודנט" גם על ידי מוסדות להשכלה גבוהה שונים ברחבי הארץ, בין היתר, בתקנון המשמעת שלהם. להלן מספר דוגמאות להגדרת המונח "סטודנט" בתקנוני המשמעת כאמור:

5.1.1. על פי תקנון המשמעת של אוניברסיטת תל אביב, "תלמיד" הינו:

"מי שהתקבל ללימודים ע"י הגורם המוסמך לכך באוניברסיטה, ו/או הורשה להמשיך את לימודיו על-פי כללי האוניברסיטה והפקולטה או יחידת הלימוד שבה הוא לומד, ועשה את הנדרש ללימודיו, ובכלל זה רישום לקורסים וסידור שכר הלימוד כנדרש. חובת תשלום שכר הלימוד חלה גם על תלמידים הפטורים מתשלום חלקי או מלא של שכר הלימוד.

עובד אוניברסיטה, הנמנה עם הסגל המנהלי או הטכני, לא יורשה ללמוד בפקולטה שבה הוא עובד. חבר סגל אקדמי בדרגת מרצה ומעלה לא יורשה ללמוד לתארים מתקדמים בפקולטה שבה הוא עובד. חריגה מכללים אלו טעונה אישור הרקטור."

5.1.2. על פי תקנון המשמעת של אוניברסיטת חיפה, "תלמיד" הינו:

"(א) מי שנרשם ללימודים באוניברסיטה, בין אם ללימודים לתואר ובין אם ללימודים שאינם מקנים תואר, לרבות תלמידי היחידה הקדם-אקדמית, ותלמידי היחידה לתלמידי חו"ל, ונתקבל על ידה תלמיד, מעת הרשמתו וכל עוד הוא רשום כתלמיד, כולל בחופשות לימודים. (ב) מי שביקש להתקבל כתלמיד, וטרם נתקבלה החלטה בבקשתו, מעת הגשת בקשתו ועד קבלת החלטה נדחתה בבקשתו - מעת הגשתה ועד קבלת ההחלטה. (ג) מי שסיים את חוק לימודיו אך טרם קיבל תעודה. (ד) מי שהיה תלמיד במועד העבירה. (ה) תלמיד המתפקד כעובד אקדמי אלא אם כן יובא לדין משמעתי לפני בית הדין המשמעתי לסגל האקדמי. (ו) תלמיד בתר-דוקטורט לא ייחשב כ"תלמיד" לצורך תקנון זה ויחול בעניינו תקנון משמעת אקדמי."

5.1.3. על פי תקנון המשמעת של אוניברסיטת בן גוריון בנגב, "סטודנט" או "תלמיד" הינו:

"מי מאלה המוגדרים כדלקמן:

- מי שהגיש מועמדותו להתקבל ללימודים באוניברסיטה, מעת הרשמתו ועד קבלת הודעת קבלתו או דחייתו.
- מי שנתקבל ללימודים באוניברסיטה, לרבות לימודים במכינות ובמסגרות אחרות, מעת הרשמתו וכל עוד הוא רשום כסטודנט.
- מי שסיים לימודיו אך טרם קיבל תעודה.
- מי שהיה סטודנט לפי ההגדרות לעיל, יוסיף להיחשב סטודנט לעניין תקנון זה בקשר למעשים שעשה בעת היותו סטודנט."

5.1.4. על פי תקנון המשמעת של מכללת ספיר, "סטודנט" הינו:

"מי שנרשם ללימודים במכללה ונתקבל בה כתלמיד, הין אם ללימודים לקראת כל תואר ובין אם ללימודים שאינם מקנים תואר, לרבות מי שנמצא בתהליכי קבלה ובקשתו טרם נדחתה, ומי שסיים את תקופת לימודיו אך טרם קיבל את תעודתו, ולרבות מי שהיה סטודנט בתקופת העבירה."

5.1.5. על פי תקנון המשמעת של המכללה האקדמית תל אביב יפו, "תלמיד" הינו:

"כל אחד מאלה:

- מי שנרשם ללימודים במכללה ונתקבל ללימודים בה, מעת הרשמתו וכל עוד הוא רשום כתלמיד (כולל בתקופות חופשה מלימודים).
- מי שהגיש מועמדותו להתקבל ללימודים במכללה ובקשתו נדחתה, ממועד הרשמתו ועד למועד קבלת הודעת הדחייה.
- מי שסיים לימודיו במכללה אך טרם קיבל תעודה.
- מי שהיה לתלמיד – כמשמעותו של מונח זה באחת מפסקאות המשנה דלעיל – ומועמדותו נדחתה, או שהפסיק לימודיו, או שסיים אותם, יוסיף להיחשב כתלמיד לעניין תקנון זה (ויסיף להיות כפוף לסמכויות רשויות השיפוט האמורות בו) בקשר למעשים שעשה בעת שהיה מועמד ללימודים במכללה או תלמיד בה.

5.1.6. על פי תקנון המשמעת של מכללת שערי משפט, "סטודנט" הינו:

"כל אחד מאלה:

1. מי שהגיש מועמדותו להתקבל כסטודנט.
2. מי שנרשם ללימודים במכללה ונתקבל כסטודנט מן המניין או כסטודנט מכינה או כשומע חופשי.
3. מי שסיים לימודיו אך טרם קיבל תעודה.
4. מי שהיה סטודנט במכללה או שהגיש מועמדותו למכללה ימשיך להיות כפוף לסמכות המשמעתית של רשויות השיפוט המשמעתית של המכללה גם לאחר שסיים ו/או הפסיק לימודיו ו/או נדחתה מועמדותו בקשר למעשים שעשה בעת שהיה סטודנט או מועמד לקבלה במכללה."

5.2. עקרון החופש האקדמי מאפשר למוסדות להשכלה גבוהה השונים לקבוע תקנוני משמעת ותקנונים אקדמיים, אשר יחייבו את הסטודנטים ואת המוסד עצמו, אולם תקנונים אלה יהיו תמיד כפופים לחוק זכויות הסטודנט ולכל חוק ספציפי המקנה לסטודנטים זכויות כאלה ואחרות.

6. לסיכום: מן הסקירה המובאת לעיל, עולה, כי קיימות התייחסויות שונות לגבי המונח "סטודנט", מכוח חוק, תקנות ונהלים פנימיים כאלה ואחרים. החוקים השונים קובעים הגדרות הרלוונטיות לתכני אותם חוקים עצמם, והנהלים הפנימיים של המוסדות השונים, מתייחסים לסטודנטים הלומדים בהם. במקרה בו תקנון של מוסד להשכלה גבוהה עומד, לכאורה, בסתירה לחוק ספציפי המקנה לסטודנטים זכות כלשהי, יש לבחון אם הסטודנטים באותו מוסד עונים על הגדרת המונח "סטודנט" באותו חוק ספציפי, כדי לקבוע אם אכן קיימת סתירה כאמור, אם לאו. כך, למשל, מוסד להשכלה גבוהה הקובע בתקנונו, כי הסטודנטים הלומדים בו לא יהיו זכאים לתשלום דמי ביטוח לאומי מופחתים, כאשר מוסד זה אינו "מוסד להשכלה שהוכר" על פי תקנות הביטוח הלאומי. במקרה זה לא קיימת סתירה בין החוק לביטוח לאומי ותקנות הביטוח לאומי לבין תקנון המוסד, שכן תקנות הביטוח הלאומי אינן חלות על סטודנט הלומד במוסד להשכלה גבוה מעין זה.

בכבוד רב,

ענבל זהבי, עו"ד

זהבי ורשביאק, עורכי דין ונוטריון